

**Satakunnan
hyvinvointialue**

Tarkastuslautakunnan arvioinnin laatuohje

Satakunnan hyvinvointialueen tarkastuslautakunta 24.5.2023 § 49

Arvioinnin laatuohjeen tarkoitus

- Arvioinnin laatuohje
 - kuvaa tarkastuslautakunnan lakisääteisen arviointitehtävän toteutustavan Satakunnan hyvinvointialueella ja varmistaa osaltaan arvioinnin laadun. Tarkastuslautakuntaa avustaa tarkastuspäällikkö, joka valmistelee lautakunnan arvioinnit.
- Arviointiprosessin kuvaus ja sitoutuminen yhteisiin toimintatapoihin edistää hyvää arvioinnin laatua.

Tarkastuslautakunta ja sen tehtävät

- Hyvinvointialuelain (2021/611) 125 §:n mukaan aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.
- Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:
 - 1) valmistella aluevaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
 - 2) arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
 - 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä talous-suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta;
 - 4) huolehtia hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
 - 5) valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi;
 - 6) valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.
- Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään aluevaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisina pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Arvioinnin periaatteet

- Arvioinnissa pyritään arvottaviin johtopäätöksiin. Arvottaminen perustuu kriteereihin, jotka määrittävät arvioinnissa hyvänä tai tavoiteltavana pidettävän asiantilan.
- Aluevaltuusto määrittelee vuosittain talousarviossa resurssit hyvinvointialueen toiminnoille ja päättää keskeisistä tavoitteista.
- Tarkastuslautakunta arvioi talousarvioitavoitteiden, strategian ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumista.
- Tarkastuslautakunnalle kuuluu myös talouden tasapainottamisen arviointitehtävä.
- Arvioinnissa näkökulmana on toiminnan kehittäminen.
- Arvioinnin tavoitteena on tuottaa lisäarvoa aluevaltuuston päätöksentekoon.

Valtuustokauden arviointisuunnitelma ja vuosittainen työohjelma

- Arvioinnin perustana on hyvinvointialueen strategia ja siitä johdetut talousarviotavoitteet
- Arviointisuunnitelma kattaa tarkastuslautakunnan koko toimikauden eli neljä vuotta. Suunnitelmassa kuvataan yleisellä tasolla arviointikokonaisuudet vuosikohtaisesti. Näin varmistetaan, että arviointi kohdistuu olennaisiin asioihin ja kattavasti hyvinvointialueen keskeiseen toimintaan. Puheenjohtajisto valmistelee yhdessä tarkastuspäällikön kanssa arviointisuunnitelmaa ennen tarkastuslautakunnan käsittelyä.
- Työohjelma laaditaan arviointisuunnitelman pohjalta vuodeksi kerrallaan. Työohjelmassa täsmennetään kyseistä vuotta koskevat arviointikohteet ja määritellään arviointiaikataulu. Työohjelmaan voidaan ottaa uusia arviointikohteita, mikäli erityisiä tarpeita ilmenee.

Toiminnallisten tavoitteiden arviointi

- Tarkastuslautakunnan lakisääteinen vuosittainen tehtävä on arvioida aluevaltuuston asettamien tavoitteiden toteutumista.
- Tavoitteet asetetaan hyvinvointialueen talousarviossa.
- Aluevaltuusto asettaa talousarviossa sitovat strategiset tavoitteet ja lisäksi toimialakohtaiset tavoitteet strategian toteuttamiseksi.

Valtuustotason sitovien strategisten tavoitteiden arviointi

- Valtuustotavoitteiden arviointi perustuu pääosin tilinpäätöksessä annettuihin tietoihin. Tarvittaessa tavoitteiden arvioinnin tietopohjaa selvitetään toimialoilta sekä laadituista raporteista ja selvityksistä. Toteutuminen arvioidaan seuraavasti:

Tavoite on toteutunut. Jos tavoitellut tulokset on saavutettu täysin tai jos saavuttamatta jääneiden tulosten osuus on vähäinen ja epäolennainen, arvioidaan tavoite toteutuneeksi.

Tavoite on toteutunut osittain. Sovelletaan (myös moniosaisiin tai -ulotteisiin tavoitteisiin) mikäli tavoite on saavutettu 50 %:sti tai yli. Ei sovelleta tunnuslukuihin.

Tavoite ei ole toteutunut. Jos tavoite ei ole toteutunut miltään osin tai vain alle puolet osatavoitteista on saavutettu, tavoite arvioidaan toteutumattomaksi.

Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, jos esim. tavoitteen toteutumiseen liittyvää tietoa tai mittaria ei ole saatavilla.

Talouden arviointi

- Tilinpäätöksessä raportoidaan hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin talouden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta tekee oman arviointinsa talouden tavoitteiden toteutumisesta arviointikertomukseen.
- Hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin talouden arvioinnissa pyritään tuomaan esiin tunnuslukujen aikasarjoja ja vertailutietoa muiden hyvinvointialueiden tilanteesta. Aluevaltuutetuille pyritään esittämään näin uusia näkökulmia hyvinvointialueen talouteen ja sen kehittymiseen.
- Tarkastuslautakunnan on puututtava arviointikertomuksessaan talouden tasapainotukseen, jos hyvinvointialueen talous tai taloutta koskevat suunnitelmat ovat alijäämäisiä (hyvinvointialuelaki 115 § ja 125 §).

Tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointi 1/2

- Hyvinvointialuelain mukaan tarkastuslautakunta arvioi onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
- **Tuloksellisuutta** arvioidaan neljästä näkökulmasta peilaten asetettuihin tavoitteisiin:
 - Tuottavuus ja taloudellisuus
arviointikohdetta kuvaavan toiminnan tunnusluvut (tilinpäätös)
saatavilla olevat tuottavuuden mittarit, jotka kuvaavat tuotosten ja panosten välistä suhdetta
 - Työelämän laatu
työyhteisön ja henkilöstön kyky aikaansaada tuloksellisuutta (Tyhy-kyselyjen tulokset, henkilöstöraportin tunnusluvut)
 - Palvelujen laatu
asiakaspalvelun toimivuus ja asiakkaan kokemus laadusta, mm. asukastyytyväisyyskyselyjen tulokset
 - Palvelujen vaikuttavuus
toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen arviointi, tunnusluvut

Tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointi 2/2

- Toiminnan **tarkoituksenmukaisuuden** arviointi voidaan liittää kaikkiin arviointikohteisiin.
 - Toiminnan tarkoituksenmukaisuus vastaa kysymykseen, saavatko hyvinvointialueen asukkaat sitä julkista hyötyä, mitä palveluilla tavoitellaan.
 - Onko toiminta, toimintatavat ja palvelut järjestetty tarkoituksenmukaisella tavalla?
 - Onko hyvinvointialueen toimintatavoilla saavutettu tavoiteltuja vaikutuksia?
 - Arvioinnissa tulee huomioida, että jotkut hyvinvointialueen toiminnot tulee hoitaa yhteiskunnallisten tavoitteiden tai kokonaisedun näkökulmasta, vaikka toteutus toisi ongelmia, haittoja tai etuuksien menetyksiä joillekin hyvinvointialueen asukkaille.

Tarkastuslautakunnan rooli arviointityössä

- Arviointitiedon keräämisvaiheessa pidetään yleensä tarkastuslautakunnan kokous, jossa arviointikohteesta vastaavat asiantuntijat esittelevät toimintaansa ennakkokeskustelun pohjalta. Ennakkokeskustelut käydään viranhaltijan toimesta. Asiantuntijoiden kuulemisista tehdään muistio.
- Tarvittaessa arviointikohteesta tehdään viranhaltijan toimesta lisähaastatteluja, aineistopyyntöjä tai muita selvityksiä, joilla syvennetään kokouksessa kuultuja havaintoja.
- Arviointikertomusteksti perustuu asiantuntijoiden kuulemisiin, tehtyihin haastatteluihin ja selvityksiin. Tekstissä kuvataan arviointiasetelmaa, arviointityötä ja johtopäätöksiä. Arviointikohteesta annetaan usein tekstin lopussa tarkastuslautakunnan suosituksia.
- Puheenjohtajisto valmistelee yhdessä tarkastuspäällikön kanssa arviointikertomuksen tekstejä ennen tarkastuslautakuntakäsittelyä.
- Tarkastuslautakunta käsittelee kaikki arviointikertomukseen tulevat tekstit.
- Tarkastuslautakunta hyväksyy ja allekirjoittaa valmiin arviointikertomuksen.

Arviointikertomus

Tarkastuslautakunta antaa aluevaltuustolle jokaiselta vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus on objektiivinen, perusteltu ja selkeä. Kertomuksen sävy on rakentava. Arviointikertomuksen sisältö:

1. Yhteenveto tilivuodesta

puheenjohtajan katsaus ja yhteenveto tarkastuslautakunnan havainnoista

2. Tarkastustoiminta

tarkastuslautakunnan toiminta, edellisen arviointikertomuksen käsittelyn arviointi, sisäinen tarkastus ja tilintarkastus

3. Tavoitteiden toteutuminen

sitovat tavoitteet, toimialakohtaiset tavoitteet, taloudelliset tavoitteet

4. Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Aluehallituksen kannanotto sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan järjestämisestä, olennaisten ja merkittävien riskien arviointi

5. Muut havainnot

Jokaisesta arviointikohteesta oma kappale

6. Allekirjoitukset

Arvioinnin kehittäminen

- Tarkastuslautakunta kehittää osaamistaan osallistumalla koulutuksiin ja tekemällä itsearviointeja.
- Aluevaltuutetuille ja johtaville viranhaltijoille tehdään kerran valtuustokaudessa kysely, jolla selvitetään heidän odotuksiaan ja tyytyväisyyttään tarkastuslautakunnan arviointityöhön.
- Aluevaltuuston odotuksia selvitetään myös muilla keinoilla, kuten haastatteleamalla aluevaltuuston puheenjohtajistoa ja aluevaltuustoryhmien puheenjohtajia.

Tarkastuslautakunnan arviointityön julkisuus ja tiedottaminen

- Tarkastuslautakunnan toiminta on pääsääntöisesti julkista.
- Tarkastuslautakunnan kokouksissa esitellyt aineistot ja laaditut muistiot ovat julkisuuslain mukaisia valmisteluasiakirjoja eivätkä siten ole julkisia.
- Arviointityön luonne edellyttää luottamuksellisuutta, jotta arviointikohteet voivat kertoa avoimesti asioistaan.
- Tarkastuslautakunnan julkinen raportti on arviointikertomus, joka on kaikkien saatavilla hyvinvointialueen verkkosivuilla.
- Arviointikertomus jaetaan valtuutetuille, arviointikohteille ja muille tarkastuslautakunnan tarpeelliseksi katsomille tahoille.
- Arviointikertomuksen valmistumisesta julkaistaan mediatiedote.